

Fjerkræafgiftsfonden

Effektvurderingsrapport

2022



Fjerkræafgiftsfonden

Indhold

1. Indledning	3
1.1 Formål med effektvurderingerne	3
1.2 Metode	3
2. Baggrund om projekterne	5
2.1 Projekttilskud og gearing i 2022	5
3. Projekternes leverancer	5
3.1 Leveranceopnåelse	5
3.2 Projekternes konkrete leverancer	6
4. Projekternes nytteværdi	8
5. Implementering og offentliggørelse	9
Bilag: Metode	13

Fjerkræafgiftsfonden

1. Indledning

Formålet med denne rapport er at give Fjerkræafgiftsfondens bestyrelse overblik over og indblik i, hvilke resultater og effekter der er kommet ud af de støttede projekter i 2022. Herved får bestyrelsen viden om, i hvilket omfang projekterne er med til at løfte indsatsområderne og de prioriterede elementer i fondens strategi.

Alle tilskudsmodtagere har ved hjælp af et spørgeskema skullet angive, hvilke konkrete resultater projektet har afstedkommet, hvilke forventede effekter projektet vil bidrage til, samt i hvilket omfang projektet forventes implementeret hos primærproducenterne.

Der gøres opmærksom på, at projektledernes vurderinger er gengivet ukritisk, idet det forudsættes, at deres kendskab til området giver dem den bedste forudsætning for at foretage en faglig vurdering af projektet.

1.1 Formål med effektvurderingerne

Formålet med at gennemføre effektvurderinger er tosidet.

For det første gennemføres effektvurderinger for at kontrollere og få dokumenteret viden om anvendelsen af bevillingsmidlerne. Herved opnås indsigt i, hvordan projekterne lever op til den formålsbeskrivelse, der er anført i ansøgningen til fonden.

For det andet gennemføres effektvurderingerne for at opnå læring og større kendskab til de konkrete resultater og effekter, projekterne munder ud i. I den forbindelse sættes der fokus på, hvordan resultaterne viderefremmes og implementeres, så de kommer slutbrugerne til gavn. Ofte kommer projekterne ikke kun den enkelte slutbruger til gavn, men også samfundet og samfundsøkonomien.

Effektvurderingerne gennemføres med udgangspunkt i bekendtgørelsen om administration af landbrugets fonde, som hører under Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. I bekendtgørelsen fremgår det, at:

"Hver fond skal følge op på effekten af fondsmidlerne for at sikre, at fonden opnår sine mål."

1.2 Metode

Fjerkræafgiftsfonden bevilger hvert år tilskud til 25-40 projekter inden for hovedformålene i landbrugsstøtteleven. Projekterne er forskellige i deres formål, indhold, projektperiode, størrelse m.v.

For at gøre sammenligning på tværs af de effektvurderede projekter mulig og meningsfuld er det afgørende, at effektvurderingen tager udgangspunkt i den samme teoretiske ramme.

Fjerkræafgiftsfonden

Forandringsteorien udgør et godt teoretisk fundament, når projekter skal effektvurderes, idet den gør det muligt at følge målene for et konkret projekt fra initiering til afslutning. Forandringsteorien kan illustreres således:



Med udgangspunkt heri er der for det enkelte projekt gennemført målopfyldelsesevaluering. Herved kan det vurderes, om de gennemførte aktiviteter medfører de ønskede effekter.

Fondens bestyrelse har besluttet, at alle projekter, der får støtte af Fjerkræafgiftsfonden, skal effektvurderes. Tilskudsmodtagerne i 2022 er:

- Landbrug & Fødevarer
- Danske ÆG
- Teknologisk Institut
- Københavns Universitet
- SEGES Innovation
- Innovationscenter for Økologisk Landbrug
- Aarhus Universitet

For 2022-projekterne betyder det, at 32 projekter har besvaret et effektvurderingsskema. I skemaet skal projekterne angive, hvilke resultater projekterne har afstedkommet, og hvilke effekter for landbruget og samfundet det potentielt kan få.

For at imødekomme forskelligheden i de vurderede projekter er der anvendt to forskellige skemaer til indsamling af information. Skemaerne er fordelt efter projekternes hovedformål. Der anvendes således et separat skema til vurdering af hhv.:

- Afsætningsfremme
- Øvrige projekter omfattende forskning og forsøg, rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse.

En nærmere beskrivelse af metoden findes i bilaget bagerst i rapporten.

Fjerkræafgiftsfonden

2. Baggrund om projekterne

2.1 Projekttilskud og gearing i 2022

Der er gennemført 32 projekter i Fjerkræafgiftsfonden har 2022 anvendt 16.271 mio. kr. fra FAF. Disse midler har genereret aktiviteter for samlet set 19.044 mio.kr, idet projekterne i flere tilfælde har fået tilført midler fra anden side og/eller selv har bidraget med midler.

Den gennemsnitlige gearingsfaktor udgør således 1,2 svarende til, at der for hver 100 kr. bliver generet aktiviteter for 120 kr. Som det fremgår af tabel 1, var gearingen i 2022 højere for afsætningsfremmende aktiviteter end for de generelle aktiviteter.

Tabel 1. Midlernes gearing

	FAF 2022	Totalt 2022	
	1.000 kr.	1.000 kr.	Gearing
Afsætningsfremme (n=8)	2.951	4.837	1,6
Generelt* (n=24)	13.320	14.207	1,1
I alt (n=32)	16.271	19.044	1,2

Anm: *Generelle projekter omfatter projekter under hovedformålene: Forskning og forsøg, rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdoms bekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse.

3. Projekternes leverancer

Fjerkræafgiftsfondens formål er at styrke fjerkræbranchens udvikling og konkurrenceevne. I henhold til fondens strategi for 2022-2025 skal målet blandt andet nås gennem fokus på øget bæredygtighed i forhold til økonomi, klima og miljø, bedre dyrevelfærd og dyresundhed, en mere produktiv primærproduktion samt sikring af afsætning og diversitet af fjerkræprodukter. Dertil har fonden blandt andet prioriteret, at projekterne virker til gavn for den bredest mulige kreds.

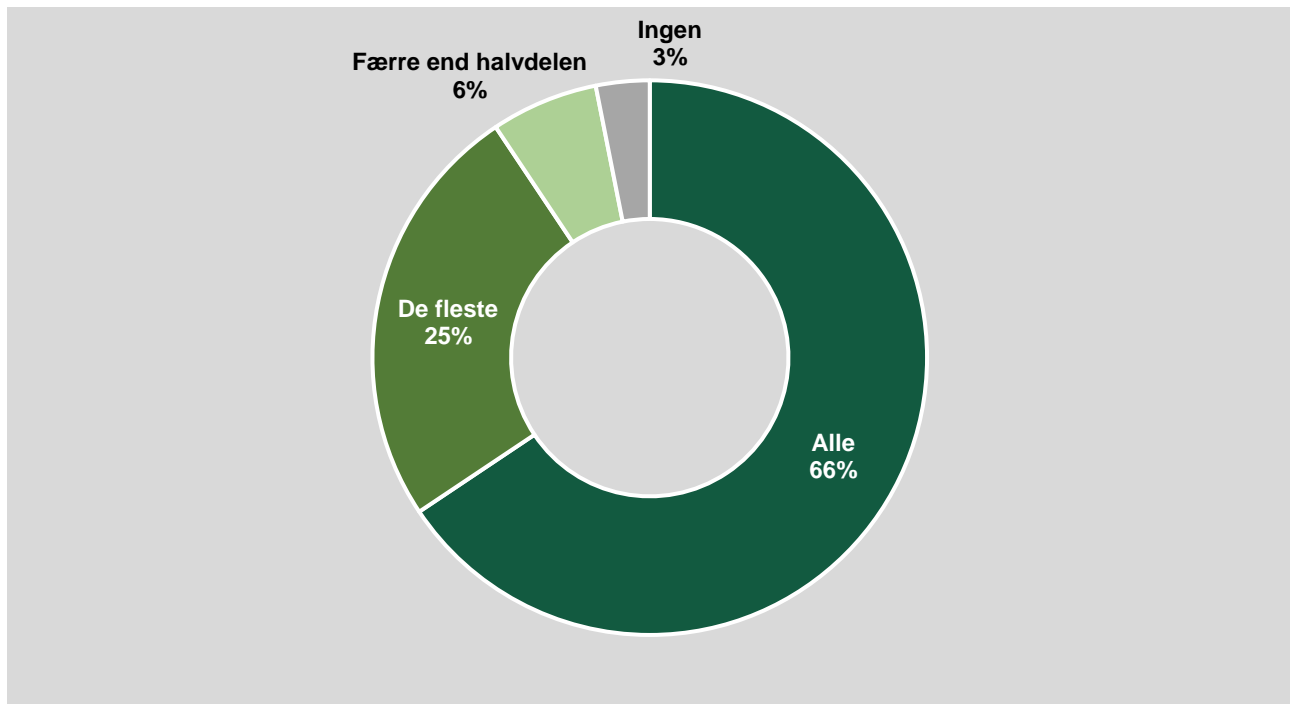
Med henblik på at vurdere resultatet af projekterne er projektlederne blevet bedt om at angive, hvilke primære leverancer - altså konkrete, dokumenterbare produkter - der er kommet ud af projekterne. Det kan eksempelvis være en vejledning om fodertildeling, opdatering af en branchekode eller gennemførelse af inspektion fra et potentielt eksportmarked.

3.1 Leveranceopnåelse

Størstedelen af projektlederne vurderer, at de har opnået alle eller de fleste af de leverancer, som de forventede, da projektet blev igangsat. To tredjedele (66 pct.) af projekterne har således nået alle de forventede leverancer, mens hver fjerde (25 pct.) angiver at have nået de fleste leverancer.

Omvendt vurderer cirka en ud af tyve (6 pct.) projektledere at have indfriet færre end halvdelen af de forventede leverancer, mens blot ét projekt (3 pct.) tilkendegiver ikke at have opnået nogen af de forventede leverancer for 2022, jf. figur 1 nedenfor. Blandt de projekter, der ikke har opnået alle de forventede leverancer, fremhæves manglende adgang til nødvendigt udstyr og/eller faciliteter som den primære årsag.

Figur 1. Leveranceopnåelse (n=32)

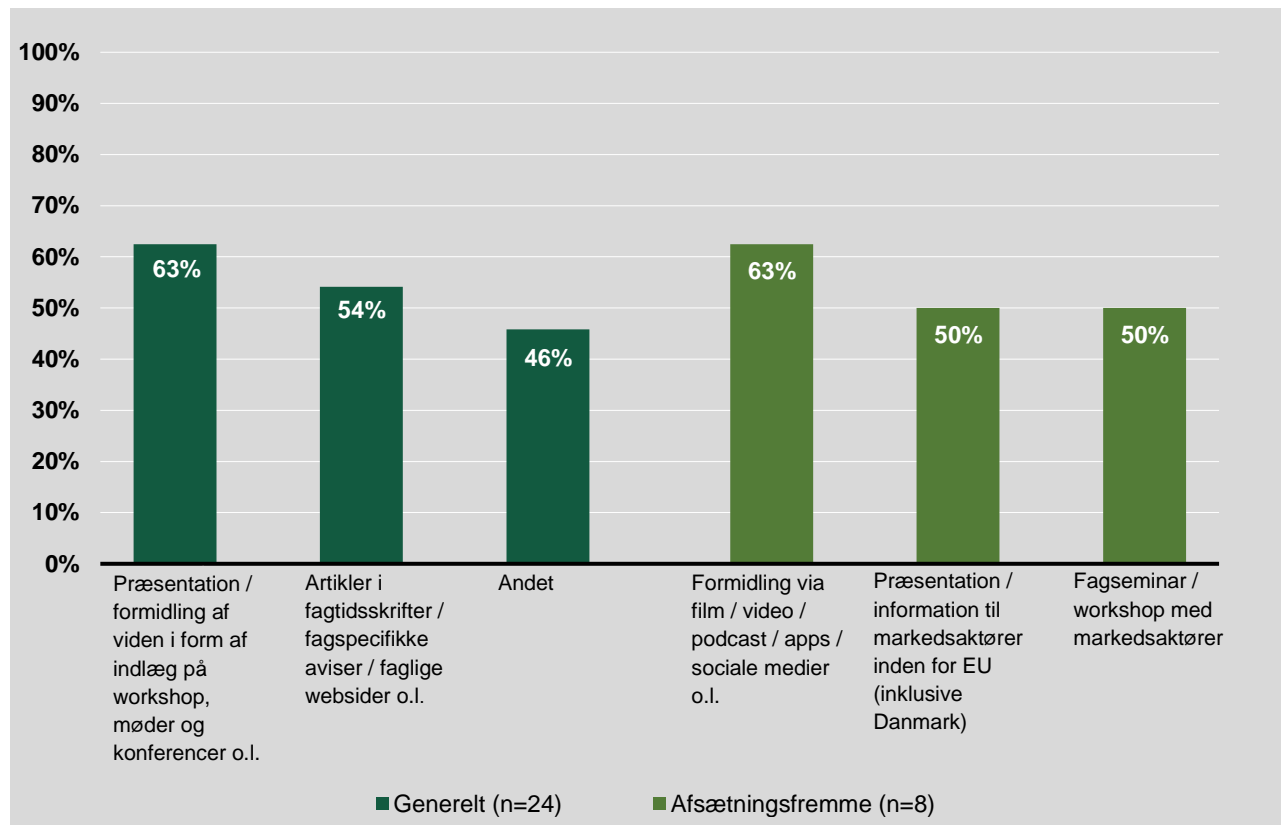


3.2 Projekternes konkrete leverancer

For de *generelle projekter* (forskning og forsøg, rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse) angiver knap to tredjedele (63 pct.), at formidling af viden gennem præsentationer eller indlæg på workshops, møder og konferencer er blandt projekternes leverancer. Dernæst angiver lidt over halvdelen (54 pct.) af projekterne, at artikler i f.eks. fagtidsskrifter, fagspecifikke aviser eller på faglige websider er blandt leverancerne. Derudover angiver knap halvdelen (46 pct.) af de *generelle projekter* at have leveret andre leverancer end de oplyste i spørgeskemaet, herunder f.eks. afholdelse af kurser, direkte rådgivning og input til databaser, jf. figur 2.

For *projekter med fokus på afsætningsfremme* gælder det for knap to tredjedele (63 pct.) af projekterne, at formidling via film, video, podcast eller lignende er blandt leverancerne. Derudover angiver halvdelen (50 pct.) hhv. præsentation eller information til markedsaktører inden for EU og fagseminarer eller workshops med markedsaktører som indfrie leverancer, jf. figur 2.

Figur 2. Primære leverancer (n=32)

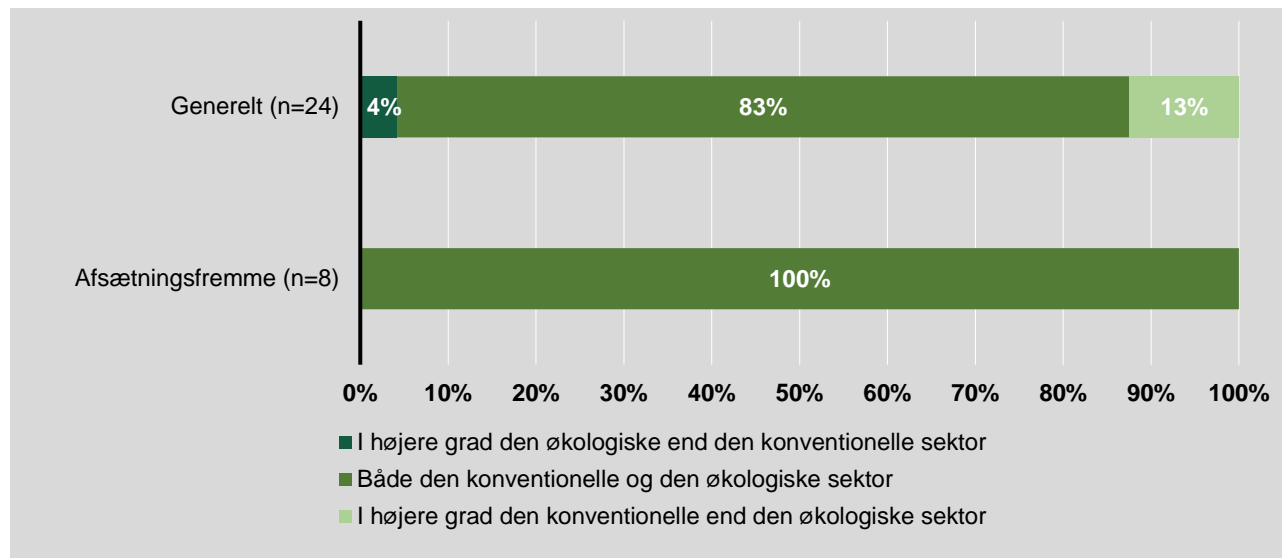


Anm: Projektlederne har kunnet angive op til tre nåede leverancer, og derfor summerer fordelingen ikke til 100.

Figur 3 på næste side viser, at de forventede effekter for størstedelen af projekterne kommer både de økologiske og de konventionelle producenter til gode. For de *generelle projekter* gælder det, at omkring fire ud af fem (83 pct.) har fokus på både økologisk og konventionel produktion. Et enkelt projekt (4 pct.) har i højere grad fokus på en økologisk produktionsform, mens cirka hvert ottende (13 pct.) projekt i højere grad har fokus på en konventionel produktionsform.

Blandt de *afsætningsfremmende projekter* har samtlige projekter (100 pct.) fokus på både den økologiske og konventionelle sektor.

Figur 3. Projekternes produktionsform (n=32)



4. Projekternes nytteværdi

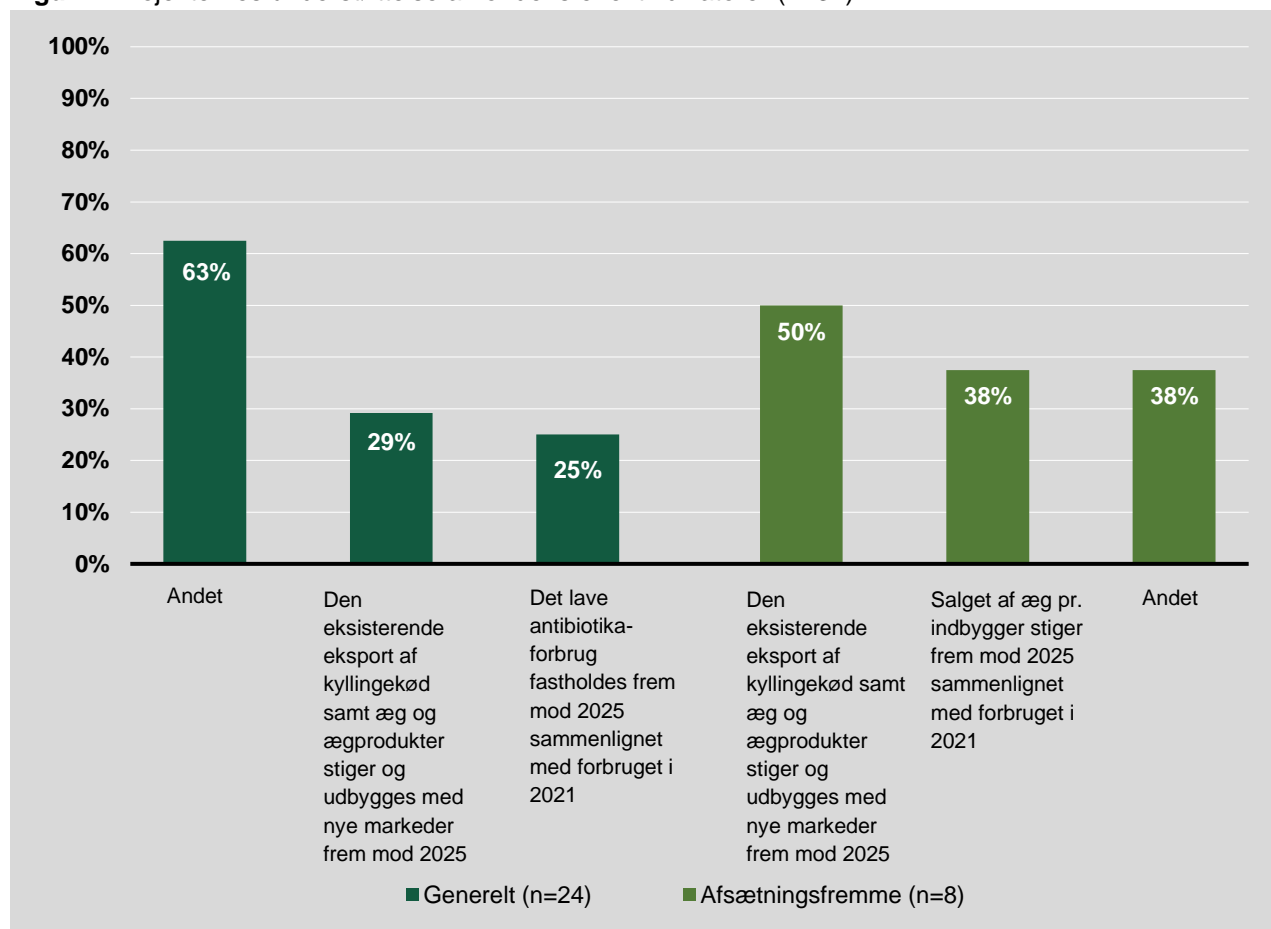
Som en del af spørgeskemaet er projektlederne blevet spurgt ind til, hvilke af fondens effektindikatorer som de respektive projekter understøtter.

For de *generelle projekter* angiver knap to tredjedele (63 pct.), at projektet har andre effekter end fondens effektindikatorer. Dernæst angiver knap tre ud af ti (29 pct.) projektledere, at deres respektive projekter understøtter fondens effektindikator, der indebærer, at den eksisterende eksport af kyllingekød samt æg og ægprodukter stiger og udbygges med nye markeder. Endelig angiver hver fjerde (25 pct.) projektleder, at deres projekter understøtter fondens mål om, at det lave antibiotikaforbrug fastholdes frem mod 2025 sammenlignet med forbruget i 2021, jf. figur 4.

For *projekter med fokus på afsætningsfremme* angiver halvdelen (50 pct.) af projektlederne, at deres projekt understøtter, at den eksisterende eksport af kyllingekød samt æg og ægprodukter stiger og udbygges med nye markeder frem mod 2025. Dernæst angiver knap to ud af fem (38 pct.) af projektledere, at projektet understøtter effektindikatoren om, at salget af æg pr. indbygger stiger frem mod 2025 sammenlignet med forbruget i 2021. Samme andel (38 pct.) angiver, at deres projekt har andre effekter, som ikke er omfattet af fondens effektindikatorer.

Projektlederne, der har angivet andre effekter, nævner særligt forbedret dyrevelfærd og -sundhed for fjerkræ som positive effekter af deres respektive projekter. Derudover nævner flere projektledere også, at styrket konkurrenceevne, herunder øget eksport, er blandt de positive effekter.

Figur 4. Projekternes understøttelse af fondens effektindikatorer (n=32)



Anm: Projektlederne har kunnet angive op til tre effektindikatorer, og derfor summerer fordelingen ikke til 100.

5. Implementering og offentliggørelse

Det fremgår af Fjerkræafgiftsfondens strategi, at fonden lægger vægt på projekter, der fører til relevant, anvendelsesorienteret viden, og at denne viden formidles til og implementeres hos målgruppen hurtigt. Det er derfor væsentligt at undersøge, inden for hvilken tidshorisont projekterne forventer, at resultaterne vil blive implementeret hos producenterne.

Tabel 2 nedenfor viser, at knap hver femte (17 pct.) projektleder forventer, at 91-100 pct. af de producenter, der vil få gavn af de enkelte projekters resultater, vil implementere dem inden for ét år efter projektafslutning, og at omkring fire ud af ti (42 pct.) af projekterne forventer, at dette er tilfældet for blandt 71-90 pct. af producenterne. Knap hver tiende (8 pct.) projektleder forventer, at 0-10 pct. af målgruppen implementere resultaterne inden for ét år.

På længere sigt forventes at resultaterne fra knap tre ud af ti (29 pct.) af projekterne vil blive implementeret af 91-100 pct. af målgruppen inden for fem år efter projektafslutning, mens næsten fire ud af ti projektledere (38 pct.) angiver, at projekternes resultater forventes at blive implementeret af 71-90 pct. af målgruppen inden for fem år. Det indikerer, at størstedelen af projekterne i høj grad er anvendelsesorienterede og direkte brugbare i produktionen. Projektledernes vurdering af implementeringshorisonten for projekternes resultater stemmer således godt overens med fondens strategi, når det gælder deres potentielle udbredelse i sektoren.

Tabel 2. Implementeringshorisont (generelle projekter, n=24)

Andel af målgruppe, der forventes at implementere resultaterne	Inden for 1 år	Inden for 5 år
0-10 pct. af målgruppen	8%	4%
11-30 pct. af målgruppen	17%	8%
31-50 pct. af målgruppen	13%	8%
51-70 pct. af målgruppen	4%	13%
71-90 pct. af målgruppen	42%	38%
91-100 pct. af målgruppen	17%	29%

Anm: Afsætningsprojekter er ikke medtaget, da deres resultater typisk ikke er rettet mod implementering hos primærproducenten.

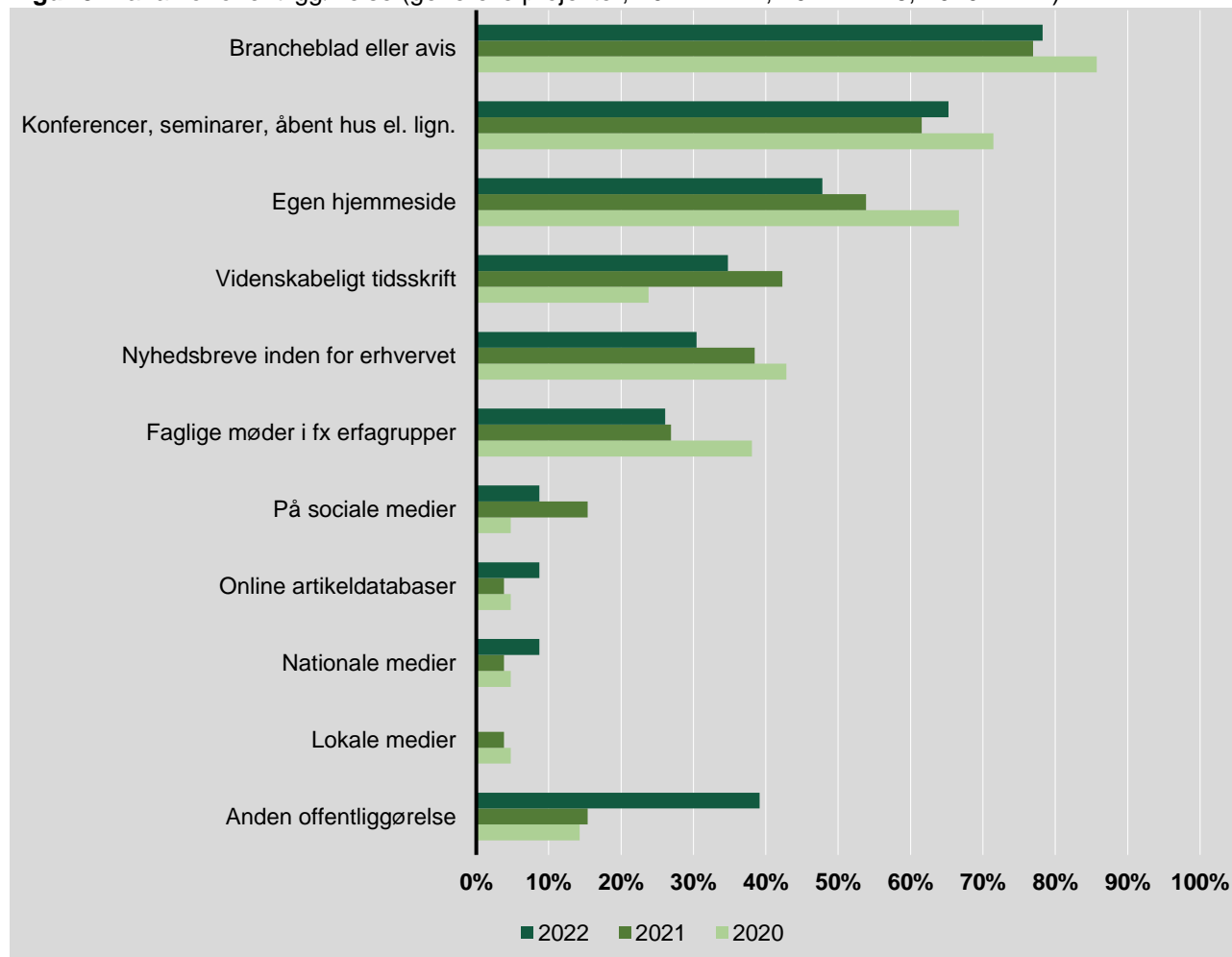
Vidensdeling er afgørende for, at projekternes resultater bliver implementeret hos producenterne. I fondens ansøgningsskemaer skal ansøgere derfor angive, hvordan de forventer at formidle projektets resultater, og ved projektafslutning skal projekterne angive, hvordan de har gjort det eller forventer at gøre det.

For de *generelle projekter* er brancheblade og aviser, konferencer og seminarer samt tilskudsmodtagernes egne hjemmesider blandt de kanaler, der oftest bliver anvendt, når projekternes resultater skal offentliggøres, jf. figur 5 nedenfor. Således sikres det dels, at resultaterne er umiddelbart tilgængelige for alle interesserede, og dels at branchen som helhed er opmærksom på udviklingen inden for erhvervet. Desuden viser figur 5, at andelen af projekter, der har anvendt egen hjemmeside som kanal for offentliggørelse af resultaterne, er reduceret fra cirka to tredjedele (67 pct.) i 2020 til knap halvdelen (48 pct.) i 2022.

Det fremgår yderligere af figur 5, at der i 2022 har været en stigning i anvendelsen af andre kanaler til offentliggørelse end de oplyste muligheder. Eksempler på sådanne andre kanaler omfatter bl.a. fremlæggelse af resultater på FAF-bestyrelsesmøder samt input til skriftlige manualer, statistiske opgørelser og undervisningsmateriale.

Fjerkræafgiftsfonden

Figur 5. Kanal for offentliggørelse (generelle projekter, 2022: n=24, 2021: n=26, 2020: n=21)



Anm: Projektlederne har kunnet angive flere kanaler for offentliggørelse, og derfor summerer fordelingen ikke til 100.

Det er hensigten, at offentliggørelse af resultaterne skal give primærproducenterne og øvrige markedsaktører den nødvendige information for at kunne implementere resultaterne på deres egen bedrift eller virksomhed, samt give videninstitutioner mulighed for at fortsætte forskningen på et givent område.

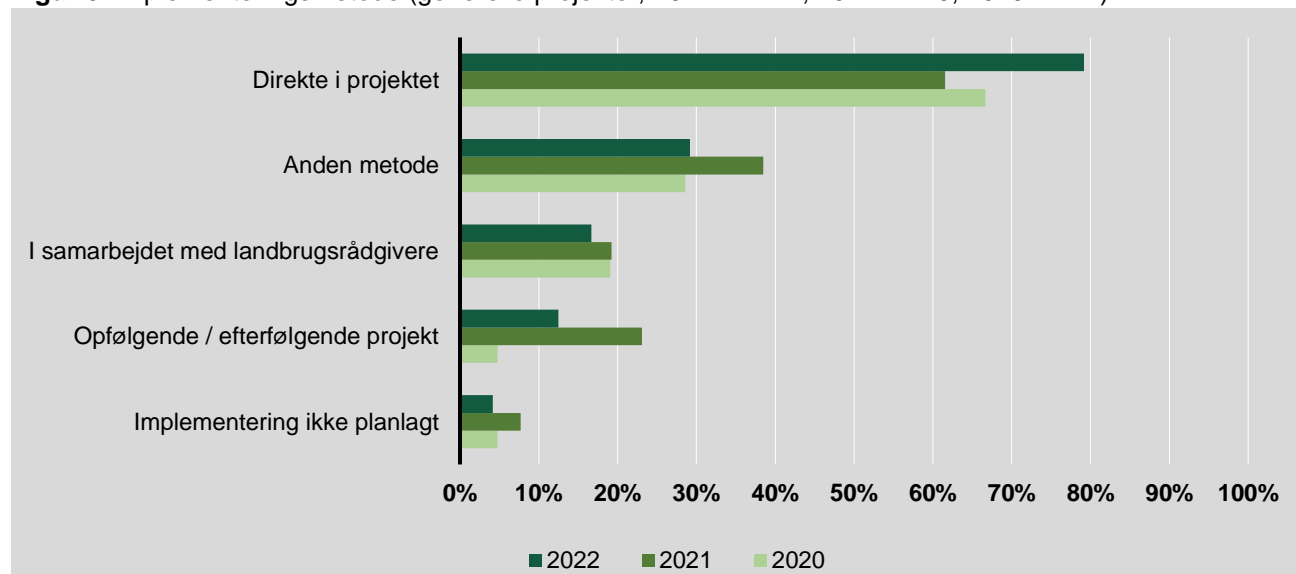
I flere tilfælde kan der dog være behov for at have en decideret implementeringsindsats i projektet, hvor producenterne bliver rådgivet mere direkte, end det er muligt via f.eks. artikler og konferencer.

Projekternes anvendte implementeringsmetoder for de seneste tre år fremgår af figur 6 nedenfor. Heraf kan det aflæses, at knap fire ud af fem (79 pct.) af projekterne i 2022 har et fokus på at implementere det konkrete projekts resultater direkte ind i erhvervet. Dernæst angiver knap tre ud af ti (29 pct.) af projekterne, at de anvender andre implementeringsmetoder end de oplyste, herunder eksempelvis løbende implementering via møder, medier og nyhedsbreve.

Figur 6 viser overordnet, at fordelingen af de anvendte implementeringsmetoder har ligget nogenlunde stabilt de seneste tre år, om end en lidt større andel implementeres direkte som led i projektet.

Fjerkræafgiftsfonden

Figur 6. Implementeringsmetode (generelle projekter, 2022: n = 24, 2021: n=26, 2020: n=21)



Anm: Projektlederne har kunnet angive flere implementeringsmetoder, og derfor summerer fordelingen ikke til 100.

Bilag: Metode

Tidspunkt for gennemførelse af effektvurderingerne

Bevillingerne fra promille- og produktionsafgiftsfondene er 1-årige, og af denne grund gennemføres effektvurderingerne i forbindelse med bevillingsårets afslutning.

Den teoretiske ramme

Promille- og produktionsafgiftsfondene giver til sammen årligt støtte til flere hundrede projekter inden for hovedformålene i landbrugsstøtteleven. Projekterne er meget forskellige i deres formål, indhold, projektperiode, størrelse m.v.

For at gøre sammenligning på tværs af de udvalgte projekter mulig og meningsfuld er det afgørende, at effektvurderingen for alle typer af projekter tager udgangspunkt i den samme teoretiske ramme.

Forandringsteori

Tilskudsmodtagerne bliver i forbindelse med ansøgningen bedt om at angive formålet med projektet, hvilke aktiviteter der ønskes gennemført, hvilke produktionsmål de gennemførte aktiviteter skal resultere i, og endelig skal de angive, hvilke effekter de på sigt forventer projektets resultater vil medføre, herunder f.eks. mindre forurening, kompetenceløft eller øget konkurrenceevne.

I den teoretiske verden svarer ansøgningsskemaet således til projektets forandringsteori. Figuren nedenfor illustrerer forandringsteorien¹.

Figur 7: Forandringsteori



Temaerne i ansøgningsskemaet (forandringsteorien) hjælper den enkelte ansøger med at gennemføre en analyse af, hvordan den tilsigtede effekt skal nås. Gennem forandringsteorien beskrives, hvilke aktiviteter der skal gennemføres for at opnå de effekter for den målgruppe, som projektet vedrører. Herved sandsynliggøres, at de gennemførte aktiviteter på sigt vil medføre de ønskede effekter.

På baggrund af ovenstående kan der opstilles parametre for målopfyldelsen – dvs. hvilke succesparametre der skal være gældende for, at projektet er gennemført succesfuldt. Følgende kategorisering af mål bliver anvendt:

Aktivitetsmål udtrykker forholdet mellem input og aktiviteter. Ressourcer kan være penge, arbejdskraft el.lign., og aktivitetsmålet udtrykker dermed, hvilke aktiviteter der kan gennemføres med de input, der er til rådighed. F.eks. et demonstrationsforløb eller udvikling af en ny kombisti til farende søer.

Produktionsmål udtrykker det output/de resultater, de gennemførte aktiviteter skal resultere i. F.eks. at 300 personer deltager i en demonstration, eller at der er udviklet en ny kombisti til farende søer, som tilbydes på markedet inden for to år.

¹ Rigsrevisionen, *Beretning til Statsrevisorerne om revisionen af EU-midler i Danmark i 2012*, november 2013.

Fjerkræafgiftsfonden

Effektmål vedrører den tilsigtede effekt af en indsats på det omgivende samfund. F.eks. øget konkurrenceevne, mindre forurening og/eller bedre dyrevelfærd.

Effektmålene kan opgøres på kort, mellemlangt og langt sigt. Det kan imidlertid være vanskeligt at opstille parametre for den langsigtede effekt – og det kan være endnu sværere at måle effekten på langt sigt.

Hvis målet på sigt eksempelvis er at øge konkurrenceevnen, kan det være vanskeligt at isolere effekten af det konkrete projekts indflydelse på konkurrenceevnen. I sådan et tilfælde vil det være nødvendigt at anvende parametre på et lavere niveau for at sandsynliggøre, at projektet bidrager til det langsigtede mål. F.eks. kan et projekt omhandlende optimering af indretningen af svinestalde, som øger landmandens produktivitet, anvendes som parameter/indikator for effekten på sektorens øgede konkurrenceevne.

For at kunne dokumentere, at et projekt kommer sektoren og samfundet til gode, er det væsentligt, at måleparametrene opgøres på så højt niveau som muligt. Da effektvurderingerne i nærværende rapport er gennemført allerede et år efter projekternes initiering, vil der dog være mange projekter, som endnu ikke har realiseret effekter på langt sigt. Som det fremgår af effektvurderingerne i rapporten, er de målbare parametre derfor i vidt omfang relateret til outputtet/resultaterne, som er meget projektnære, og dermed i mindre omfang relateret til de mere langsigtede effekter for samfundet.

Evalueringsmetode

Effektvurderingerne er gennemført med en tilgang inspireret af både 'målopfyldelsesevaluering' og 'effektevaluering'. Den første tilgang har til formål at afdække, om målene med et givet projekt er opfyldt eller ej, og den anden tilgang søger at afdække de samlede effekter af projektet – både tilsigtede og utilsigtede effekter.

Begge tilgange er meget anvendelige men har dog også nogle ulemper, som er vigtige at være bevidst om. Målopfyldelsesevaluering vanskeliggøres, hvis de udmeldte mål med et projekt ikke er konkrete, operationelle og målbare. Men forudsat at målene er klart formuleret, gør tilgangen det muligt at vurdere, om målene er realiseret, og om indsatsen lever op til intentionerne. Effektevaluering har den ulempe, at det kan være svært at isolere effekten af indsatsen, og den opnåede effekt kan dermed skyldes andre faktorer end resultaterne fra projektet.

Fjerkræafgiftsfonden

Gennemførelse af effektvurderingerne

For at sikre sammenlignelighed på tværs og en tilstrækkelig faglig dybde i effektvurderingerne har alle projekter besvaret et onlinebaseret spørgeskema indeholdende spørgsmål om, i hvilken grad projektet har opnået de resultater, der forventedes ved projektets start, og hvilke effekter for landmanden og samfundet det forventes, at projektet vil afstedkomme. Spørgeskemaet indeholder både kvantificerede, lukkede spørgsmål samt spørgsmål af mere åben karakter.

For at imødekomme forskelligheden i de vurderede projekter, bliver der anvendt to forskellige skemaer til indsamling af information. Årsagen er, at afsætningsfremmeprojekterne ofte har en længere tidshorisont end de øvrige projekter, og at resultaterne derfor i mindre grad end for de øvrige projekter er håndgribelige inden for projektperioden på et år.

Der er således anvendt følgende to typer af skemaer:

- Afsætningsfremme
- Generelle projekter omfattende forskning og forsøg, rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse.

Projekter der er medfinansieret under EU-programmer placeres i en af de to grupper efter en konkret vurdering af indholdet.

Som supplement til effektvurderingsskemaet gøres også brug af projektets tilskudsregnskab. Regnskabet er nyttigt i forbindelse med effektvurderingerne, idet det af regnskabet blandt andet fremgår, om alle projektmidlerne er anvendt, i hvilken grad projektet er gearet med midler fra andre steder, og hvilke eventuelle samarbejdspartnere, der har været involveret i projektet.